

บทวิจารณ์หนังสือ

เอกสารคำสอนรายวิชาภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยโบราณ (Ancient Thai languages Character and literature)

ก่อพงศ์ นามวัฒน์

การจัดการเรียนการสอนในระดับการระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เฉพาะสาขาอย่างถ่องแท้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในศาสตร์แขนงนั้นอย่างดีก่อนจึงสามารถศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ที่ลุ่มลึกในลำดับถัดไปได้ การจัดให้มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนระดับปริญญาเอก จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการทบทวน เสริมพื้นฐาน และพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการวิจัยในขั้นสูง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยเหตุนี้อาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาจึงจำเป็นต้องผลิตและพัฒนาเอกสารการสอนเพื่อสะท้อนเนื้อหาวิชาและวิธีการสอน ตลอดจนชี้แนะกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ยกระดับการเรียนการสอน และยังเป็นช่องทางการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนวิชาการในวงกว้าง

เอกสารคำสอนรายวิชาภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยโบราณ (Ancient Thai languages Character and literature) ของ วรวรรณ์ ศรียาภัย เป็นอีกหนึ่งความพยายามหนึ่งของผู้สอนระดับดุขภูภบัณฑิต ที่เพียรผลิตเอกสารเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มรายวิชาเลือกให้สอดคล้องกับหลักสูตรศิลปศาสตรดุขภูภบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา ที่มีคำอธิบายรายวิชาว่า “ลักษณะเฉพาะของภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยสมัยก่อนสุโขทัย สุโขทัย ยุอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ พัฒนาการและอิทธิพลต่อภาษา อักษร และวรรณกรรมยุคหลัง” (วรวรรณ์ ศรียาภัย, 2563, หน้า 11) ทั้งนี้การศึกษาภาษา อักษร และวรรณกรรมไทย ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมักศึกษาแยกกันเป็นด้าน ๆ ทำให้ผู้เรียนส่วนมากมักไม่เห็นเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอักษร ภาษา และวรรณคดีที่มีต่อกัน บางครั้งหลักสูตรก็อาจละเลยการศึกษาด้านอักษรที่ปรากฏในแต่ละยุคสมัยไป เอกสารฉบับนี้จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างดี

เอกสารการสอนเล่มนี้นำเสนอเนื้อหา ตามแบบแผนการเขียนเอกสารประกอบการสอนที่มีโครงสร้างชัดเจน สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา เริ่มต้นส่วนเนื้อหาด้วยรายละเอียดวิชาและแผนการสอน และแนะนำแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกห้องเรียน มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยก่อนสุโขทัย

หน่วยที่ 2 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยสุโขทัย

หน่วยที่ 3 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยอยุธยาตอนต้น

หน่วยที่ 4 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยอยุธยาตอนกลาง

หน่วยที่ 5 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย

หน่วยที่ 6 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยธนบุรี

หน่วยที่ 7 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เริ่มต้นการศึกษาเนื้อหาในแต่ละหน่วยด้วยการชี้แจงแผนการสอนประจำหน่วย ซึ่งระบุแนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน วิธีการวัดและประเมินผล และแบบทดสอบก่อนเรียนประเภทเลือกตอบเพื่อวัดความรู้ก่อนเรียน จากนั้นจึงเป็นส่วนเนื้อหาที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วนเหมือนกันทุกหน่วย คือ ส่วนภาษา ส่วนอักษร และส่วนวรรณกรรมที่ปรากฏในแต่ละยุค โดยมีตัวอย่างวรรณกรรมที่สำคัญเป็นตัวอย่างในการศึกษาด้วย ส่วนท้ายของแต่ละหน่วยมีกิจกรรมและข้อคำถามประจำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถามวัดความรู้ความเข้าใจหลังการเรียนรู้ และส่วนท้ายสุดคือแบบทดสอบหลังเรียน

ประเภทเลือกตอบเพื่อวัดความรู้หลังเรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ว่ามีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้ศึกษาหรือไม่อย่างไร หากยังไม่เป็นที่พอใจผู้เรียนก็สามารถอ่านทบทวนและทำข้อสอบซ้ำๆ จนมีความมั่นใจได้ แต่ยังคงขาดข้อมูลแนวตอบคำถามและเฉลยคำตอบแบบทดสอบประจำบท

ในหน่วยที่ 1 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยก่อนสุโขทัย เป็นเนื้อหาส่วนที่มีสอนในสาขาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก ผู้ที่ไม่ได้เรียนในสาขาดังกล่าวมาก่อนมักขาดความรู้ที่สำคัญส่วนนี้ไป การเติมเต็มจุดนี้จึงเป็นการเสริมปฐาฐานทางด้านภาษาไทยของผู้เรียนได้ ผู้เขียนเสนอความรู้เกี่ยวกับภาษาที่ปรากฏก่อนสมัยสุโขทัย ที่คนสมัยโบราณซึ่งเคยอาศัยครอบคลุมบริเวณที่เป็นแผ่นดินไทยในปัจจุบันเคยใช้ ทั้งภาษา ตัวอักษรที่ใช้ในจารึก มีตัวอย่างวรรณกรรมจารึกพร้อมคำแปลให้ศึกษา

ส่วนหน่วยที่ 2 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยสุโขทัย ผู้เขียนนำเสนอความรู้เกี่ยวกับอักษรลายสือไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหง และอักษรสมัยพระยาสิทธิ ที่มีรูปลักษณะอักษร จำนวนอักษรและอักษรวิธีที่แตกต่างกัน ด้านภาษามีการแสดงระบบเสียง ระบบพยางค์และคำ ระบบกลุ่มคำ โดยยกตัวอย่างจากข้อความที่ปรากฏในจารึกยุคนั้น ด้านวรรณกรรมไทยสมัยสุโขทัยผู้เขียนนำเสนอทั้งวรรณกรรมประเภทจารึกเช่น จารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง จารึกวัดศรีชุม ที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ และวรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักดี เช่น ไตรภูมิพระร่วง สุภาษิตพระร่วง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการของตัวอักษร ทั้งยังเห็นวิธีการศึกษาข้อมูลจากจารึกสมัยสุโขทัยด้วย

สำหรับหน่วยที่ 3-7 ภาษา อักษร และวรรณกรรมในประเทศไทยสมัยอยุธยาตอนต้น ตอนกลางตอนปลาย ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ใช้เกณฑ์การแบ่งยุคตามกองวรรณกรรมประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ และคณะกรรมการวรรณคดีแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ที่เป็นงานทางวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือฉบับล่าสุดทำให้ข้อมูลที่น่าเสนอมีความทันสมัย การกำหนดวรรณกรรมยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นให้มีส่วนท้ายสุดสมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจากสมัยดังกล่าววรรณกรรมไทยยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเจริญด้านการพิมพ์ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อนิยามในการสร้างและเสพวรรณกรรมที่แตกต่างไปจากสมัยโบราณ ในด้านอักษรผู้เขียนได้แสดงให้เห็นอักษรตัวเขียนจากหลักฐานสมุดไทยและเอกสารโบราณในแต่ละสมัย เช่น ตัวอย่างอักษรไทยย่อกที่ใช้บันทึกสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ. 2231 ในสมัยอยุธยาตอนกลาง และตัวอย่างอักษรไทยย่อกสมัยอยุธยาตอนปลาย จากตัวบทวรรณกรรมเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวง(ฉบับตัวเขียน) เป็นต้น ซึ่งทำให้เห็นการพัฒนาการทางด้านอักษรและภาษาในแต่ละยุค ด้านวรรณกรรมนอกจากนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติวรรณกรรม ลักษณะของวรรณกรรม ทั้งด้านผู้แต่งและเวลาแต่ง ลักษณะการแต่ง ลักษณะเนื้อหาแล้ว ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณกรรมสำคัญที่ควรศึกษาในแต่ละยุค พร้อมตัวบทที่มีความโดดเด่น เพื่อให้ผู้เรียนฝึกอ่านและเรียนรู้วิธีการศึกษาวรรณกรรมโบราณในหลากหลายมิติด้วย

เอกสารประกอบการสอนฉบับนี้จึงมีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างครบถ้วน ถึงแม้ว่าขอบเขตของเนื้อหาจะกว้างมากคือ นับตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยเท่าที่พบหลักฐานประเภทจารึกจนกระทั่งรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 3 แต่การนำเสนอข้อมูลก็มีความลึกซึ้ง และมีความเป็นเอกภาพและครบถ้วนทุกประเด็น ผู้เขียนยังใช้ตารางช่วยให้เข้าใจข้อมูลได้ง่าย มีความชัดเจนขึ้น เช่น เปรียบเทียบตัวอักษรในแต่ละยุค การใช้ตารางแสดงรายละเอียดเสียงพยัญชนะในยุคต่าง ๆ การใช้ตารางให้ข้อมูลวรรณกรรมโดยรวมในแต่ละยุค การแสดงภาพตัวอักษร จารึก ภาพวรรณกรรมจากเอกสารตัวเขียน เช่น ภาพต้นฉบับตัวเขียนลายมืออาลักษณ์พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยานครฯ ไปครองนครศรีธรรมราช ทำให้เอกสารการสอนมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น

ผู้เขียนเลือกใช้เชิงอรรถอ้างอิง “เชิงอรรถอ้างอิง (Reference Footnote หรือ Citation Footnote) เป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงเนื้อหาส่วนนั้น ๆ ต้องเขียนรูปแบบและรายละเอียดของแหล่งอ้างอิงให้ถูกต้องตามประเภทของข้อมูลที่จะนำมาอ้างอิง” (สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2562, หน้า 41) ทำให้การ

พิมพ์และเนื้อหาดูเป็นระเบียบเรียบร้อย อ่านง่ายสบายตา อ่านได้อรรถรส เรียนรู้เนื้อหาได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะมีการอ้างอิงข้อมูลจากเอกสารหลายแหล่ง บางครั้งคัดลอกข้อความมาเป็นตัวอย่างในศึกษาสั้น ๆ ประกอบการวิเคราะห์การใช้การอ้างอิงแบบนามปีจึงไม่เหมาะสม แต่ก็ยังคงมีความถูกต้องน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ และผู้อ่านสามารถสืบค้นแหล่งที่มาได้ในเชิงบรรณานุกรม

ผู้เขียนเคยนำเอกสารประกอบการสอนฉบับ พิมพ์ครั้งที่ 1 และ 2 ซึ่งยังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมครบถ้วนมาทดลองสอน แล้วจึงปรับปรุงข้อบกพร่อง เพิ่มเติมเนื้อหาที่สำคัญ และเพิ่มองค์ประกอบที่สำคัญตามโครงสร้างเอกสารประกอบการสอนที่ถูกต้อง เช่น แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนประจำหน่วย ทำให้เนื้อหาฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 มีเนื้อหาถูกต้องครบถ้วน และมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ส่วนด้านรูปเล่มและการพิมพ์ทั้งปก เนื้อหา ภาพประกอบ การพิมพ์ และรูปเล่มมีความทนแข็งแรง ภาพประกอบปกหน้าและปกหลังสอดคล้องกับเนื้อหาในเล่ม องค์ประกอบของเอกสารก็มีความครบถ้วนสวยงาม ถึงแม้จะพบคำผิดบ้างแต่ก็พบน้อยมากและไม่กระทบกับความน่าเชื่อถือของเนื้อหาแต่อย่างใด

ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะเน้นผลิตเอกสารประกอบการสอนเพื่อใช้สอนในระดับปริญญาเอก เป็นงานวิชาการที่ต้องการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา แต่เนื่องจากผู้เขียนใช้ภาษาสละสลวยจึงอ่านง่ายเข้าใจง่าย ไม่เคร่งเครียดตามแบบภาษาในเชิงวิชาการมากนัก ทำให้นักศึกษาในระดับอื่นสามารถอ่านเอกสารเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตัวเองได้ไม่ยาก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำไปศึกษาล่วงหน้าหรือศึกษาเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนได้เท่าที่ต้องการ ดังนั้นผู้เรียนที่ศึกษาเนื้อหาและทำกิจกรรมในเอกสารคำสอนอย่างดีแล้วจะสามารถทำกิจกรรมอภิปราย วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ในชั้นเรียนได้มากขึ้น

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า เอกสารคำสอนรายวิชา 1448822 ภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยโบราณของ วรวรรธน์ ศรียาภย์ มีจุดเด่นคือการนำเสนอข้อมูลการศึกษาภาษาไทยที่ครอบคลุมทั้งด้านภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยในแต่ละยุคสมัย มีเนื้อหาเป็นเอกภาพครอบคลุมจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด มีเนื้อหาที่กว้างและลุ่มลึก ข้อมูลทางวิชาการมีความน่าเชื่อถือ มีการใช้ภาษาทางวิชาการที่งดงามเข้าใจง่าย และมีการอ้างอิงถูกต้องตามรูปแบบการอ้างอิงทางวิชาการ สามารถนำมาใช้สอนได้ดีเนื่องจากมีข้อมูลในการใช้ มีการระบุจุดประสงค์ การวัดและประเมินผล มีแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนประจำหน่วย มีกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ฝึกตอบคำถามและทบทวนความรู้ที่เรียน ทั้งสามารถเรียนซ้ำได้ตามที่ต้องการ เอกสารคำสอนเล่มนี้จึงเป็นเอกสารที่มีคุณภาพมากอีกเล่มหนึ่งในวงวิชาการทางด้านภาษาไทย

รายการอ้างอิง

วรวรรธน์ ศรียาภย์. (2563). *เอกสารคำสอนรายวิชา 1448822 ภาษา อักษร และวรรณกรรมไทยโบราณ* (พิมพ์ครั้งที่ 3).

พะเยา: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2562). *คู่มือการจัดทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา*.

ปทุมธานี: สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.